

LIBRIS

We know
books

NARCIS DORIN ION

REGINA MARIA LA CASTELUL BRAN

REDACTOR: Dr. Narcis Dorin Ion
GRAFICĂ ȘI DTP: Dr. Cornel-Constantin Ilie
ILUSTRĂȚII: Colecția Narcis Dorin Ion

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ION, NARCIS DORIN

Regina Maria la Castelul Bran / Narcis Dorin Ion. - Onești :
Magic Print, 2025
Conține bibliografie
ISBN 978-606-622-786-5

94
728.81

Coperta 1: *Regina Maria în parcul Castelului Bran* (colorizare).
Coperta 2: *Castelul Bran* (perioada interbelică)

EDITURA MAGIC PRINT
ONEȘTI, 2025

BRANUL MEDIEVAL ȘI MODERN

Clădit pe un colț de stâncă (numită în documentele medievale „lapis Theodorici” sau „Dietrichstein”), străjuit de două măguri împădurite, Castelul Bran domină trecătoarea cu același nume și o parte a Țării Bârsei, deschizând – din înaltul lui (60 m altitudine) – o largă perspectivă spre Bucegi, la Răsărit, și Piatra Craiului, la Apus. Răsărit parcă din munte, castelul a atras-o pe regina Maria nu numai prin poziția sa, deschizătoare a unor perspective și priveliști unice, dar și prin ambianța sa medievală, în care suverana s-a integrat perfect. De altfel, regina Maria își va impune stilul și asupra altor castele și palate – Peleșor, Balcic, Cotroceni – care au fost construite și amenajate după gusturile și ideile sale, toate având unele camere și saloane decorate în stil românesc.

Castelul Bran a fost construit de brașoveni, ca cetate regală, „de bună voie”, după cum se arată într-o diplomă a regelui Ungariei Ludovic I de Anjou, emisă la castelul din Zvolen (Slovacia) în 19 noiembrie 1377. „Nesiliți și neconstrânși, ci de bună voie – se arăta în privilegiul regal – [brașovenii] au promis în mod generos și unanim de a construi o nouă cetate în Bran (*novum castrum in lapide Tydrici aedificare*), de a face cu propriile lor osteneți și cheltuieli și de a tăia pădurea acolo în lung și în lat, după voia noastră, de a dezrădăcina și nivela, aducând și furnizând piatră, ciment, lemne și alte necesare la clădirea numitei cetăți, procurând și zidari și cioplitori de piatră și dulgheri cu propria lor cheltuială”¹. Este probabil ca piatra de temelie a noii cetăți regale să fi fost pusă în primăvara anului 1378. Castelul a fost succesiv în stăpânirea lui Mircea cel Bătrân (între anii 1412-1418) și a lui Iancu de Hunedoara, care a ordonat lucrări de reparații și întărire. Prezența lui Vlad Țepeș (Dracula, din romanul lui Bram Stoker) la castel nu a putut fi atestată documentar până acum.

Din 1498 până la mijlocul secolului al XVIII-lea castelul a intrat în stăpânirea orașului Brașov, rolul militar al cetății trecând în plan secund, în prim plan rămânând funcțiile de administrare a domeniului regal, fiind folosit în special ca un punct de vamă. Castelul era condus de doi castelani brașoveni, aleși anual de Senatul orașului. În ce privește arhitectura castelului, se remarcă donjonul din partea de nord, care este sprijinit de stâncă, și în vârful căruia se află un turn de observație. Castelul mai are un turn rotund, așezat în colțul de Sud-Vest al incintei, construit în 1593, și un turn al porții, construit după un plan dreptunghiular între

Diana Mandache, *Castelul Bran. Romantism și regalitate*, București, Editura Curtea Veche, 2017.

Emil Micu, *Castelul Bran. Scurtă privire istorică*, Muzeul Castelului Bran, 1957.

Ioan Moșoiu, *Branul și Cetatea Branului. Monografie istorică, geografică, turistică, pitorească, descriptivă*, introducere de Simion Mehedinți, București, Editura Asociației Turing-Clubul României, 1930; ediția a II-a, reeditată anastatic, Ploiești, Editura Grafoanaytis, 2008.

Dorina Negulici, Nicușor Dănuț Ivănuș, *Reședințe ale Casei Regale din România în colecția de fotografii Emil Fischer*, Brașov, Editura Ecran Magazin, 2007.

Nicolae Pepene, Bogdan Florin Popovici, Victor-Emil Ștefănescu, Raul Mihai, *Bran. O istorie în imagini*, Brașov, Editura Suvenir, 2006.

Ioan Praoveanu, *Castelul Bran*, Brașov, Editura C2 design, 1998

Emil Stoian, *Regina Maria în amintirile Branului*, Baia Mare, Editura Marist, 2012.

Emil Stoian, *Regina Maria în amintirile Branului. Queen Maria in Bran's memoirs*, traducere de Adrijana Crăciun și Roxana-Claudia Bogdan, Baia Mare, Editura Marist, 2015.

Emil Stoian, Sebastian Mălușelu, *Suferințele bisericii de la Bran a Reginei Maria*, Baia Mare, Editura Marist, 2019.

STUDII ȘI ARTICOLE

Narcis Dorin Ion, *Casa de vis a reginei Maria de la Bran*, în catalogul *Casele de vis ale reginei Maria. Castelul Bran*, Sinaia, Muzeul Național Peleş, 2012, p. 16-53.

Narcis Dorin Ion, *Castelul Bran readus la viață de Regina Maria*, în „Dosarele Historia”, nr. 30/2004, p. 53-58.

Narcis Dorin Ion, *Castelul Bran - reședință regală / Bran Castle, A Royal Residence*, în „Cultură și Turism.ro”, nr. 15, octombrie 2005, p. 30-37.

Narcis Dorin Ion, *Prințesa Ileana a României - proprietară a castelului Bran*, în volumul *Omagiu istoricului Stehian Neagoe*, București, Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale, 2003, p. 178-195.

Nicolae Pepene, *Reședința particulară din Bran a reginei Maria a României*, în „Țara Bârsei. Revistă de cultură”, Brașov, nr. 2, 2003, p. 77-86.

Nicoleta Petcu, *Casa Vămii de la Bran în perioada interbelică*, în volumul „Țara Bârsei. Revistă de cultură”, Brașov, serie nouă, nr. 2, 2003, p. 87-94.

Nicoleta Petcu, *Decorarea interioarelor de epocă*, în catalogul de expoziție *Casele de vis ale Reginei Maria. Castelul Bran*, Muzeul Național Peleş, 2012, p. 54-73.

Nicoleta Petcu, *Garnituri de mobilier din colecția Muzeului Bran*, în volumul *Colocviul de artă decorativă. 24-25 septembrie 1992*, cuvânt înainte de Ioan Opreș, editat de Muzeul Național Cotroceni, București, 1993, p. 38-39.

Nicoleta Petcu, *Sufrageria regală de la castelul Bran*, în volumul *Studii și articole de istorie și istoria artei*, editat de Muzeul Național Cotroceni, coordonatori dr. Diana Fotescu, Marian Constantin, Editura Sigma, 2001, p. 353-358.

Bogdan Florin Popovici, *Branul și stăpânii săi*, în „Magazin Istoric”, anul XXXVI, serie nouă, nr. 1 (418), ianuarie 2002, p. 57-61.

Regina Maria, *Casele mele de vis*, traducere de Emanoil Bucuța, în „Boabe de Grâu”, anul I, nr. 2, aprilie 1930, p. 65-74.

SUMAR

5 | **BRANUL MEDIEVAL ȘI MODERN**

11 | **CASTELUL REVINE LA VIAȚĂ**

28 | **MODERNIZAREA REȘEDINȚEI REGALE DE LA BRAN**

35 | **NOI CONSTRUCȚII PE DOMENIUL DE LA BRAN**

37 | **CASA DE CEAI A REGINEI MARIA**

41 | **ANSAMBLUL „VAMA MEDIEVALĂ BRAN”**

44 | **INTERIOARELE DE EPOCĂ ALE CASTELULUI BRAN**

65 | **MOBILAREA CASTELULUI BRAN**

74 | **CAPELA ȘI BISERICUȚA DE LEMN DE LA BRAN**

81 | **PARCUL REGAL DE LA BRAN**

97 | **LACURILE DIN PARCUL CASTELULUI**

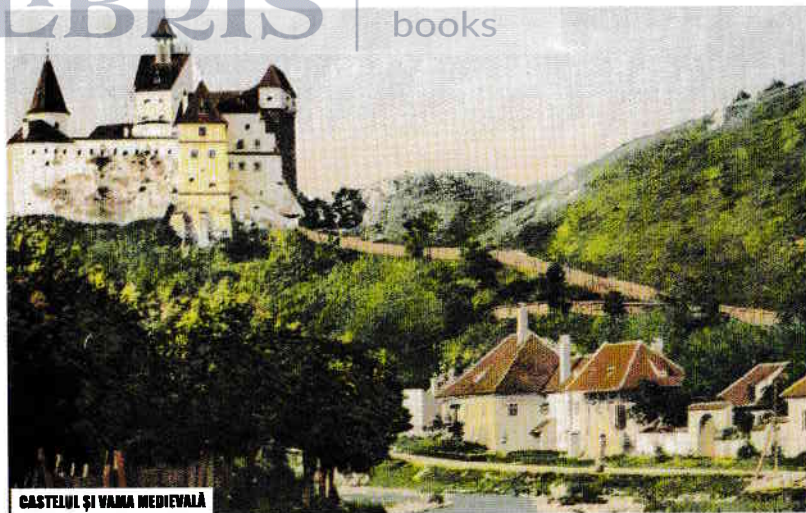
99 | **CRUCILE MEDIEVALE DIN PARC**

101 | **PRINCEPSA ILEANA – PROPRIETARĂ A CASTELULUI**

104 | **NOTE**

110 | **ALBUM FOTO**

140 | **BIBLIOGRAFIE GENERALĂ**

CASTELUL ȘI VAMA MEDIEVALĂ

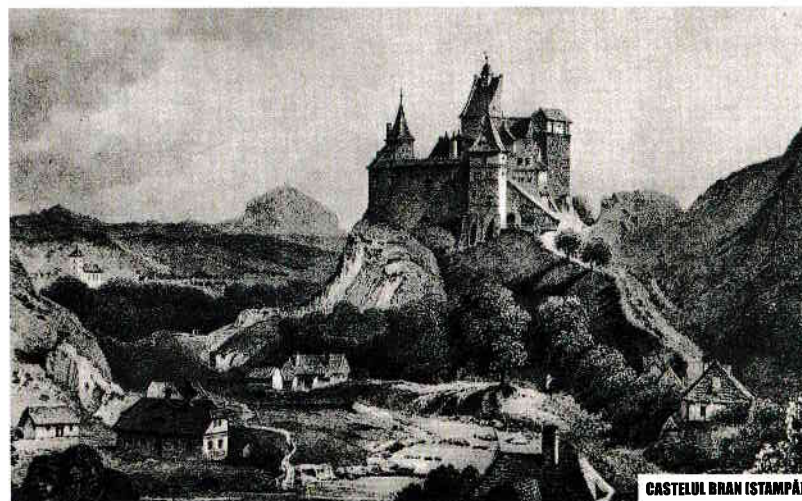
1622-1625. Tot în această perioadă, principele Transilvaniei, Gabriel Bethlen, mai construiește un turn cu bază pătrată².

În secolul al XIX-lea castelul a fost ocupat de un regiment austriac, până în 19 mai 1883, când a fost redat orașului Brașov, austriei asigurând și suma de 16.920 florini necesară restaurării castelului³. Lucrările au durat trei ani, până în 1886, dar castelul va fi preluat de oraș abia la 22 iulie 1888, dată de la care – până în 1920 – este donat Oficiului silvic din județ, ca reședință⁴.

Anii tulburi ai Primului Război Mondial înscriu în istoria Castelului Bran un gest conjunctural al autorităților brașovene, care – cu ocazia încoronării, la 30 decembrie 1916, a împăratului Carol I al Austro-Ungariei ca rege al Ungariei (sub numele de Carol al IV-lea) – intenționează să marcheze evenimentul printr-o... donație. Cu două zile înaintea marelui eveniment, la 28 decembrie 1916, primarul Brașovului, dr. Karl Schnell, își justifică astfel gestul în fața unei adunări a reprezentanților orașului. „Noi, din acest oraș liber regesc, care ne-am adunat prima dată de la începutul invaziei vecinilor infideli, vrem astăzi să salutăm pe Majestatea Sa regească și apostolică, din adâncul inimii. Și dacă ne este permis astăzi stima, credința și dragostea, cu cele mai adevărate sentimente, să le manifestăm pentru Majestatea Sa, în Ziua Încoronării, vrem să oferim un nou semn de nezdruccinat, printr-un dar deosebit făcut de orașul nostru, nu valoros prin valoarea sa materială, dar foarte valoros din punct

de vedere al vechimii istorice. Este vorba de Castelul Bran. Ne-am decis astăzi să rugăm cu venerație pe Majestatea Sa, ca, și odinioară, castelul de pe vechea stâncă Dietrich să intre în posesia regelui. Și oferim acest cadou cu credință, ca supuși nestrămutați”⁵. Primarul Karl Schnell i-a înaintat această propunere magistratului orașului, care urma să o aprobe și să o ducă la îndeplinire. „Cu însuflețire”, acesta a stabilit „în numele populației, în unanimitate” că „din partea orașului nostru, îl rugăm [pe Carol al IV-lea – n.n.] să primească drept cadou modest, proprietatea orașului Brașov, Castelul Bran și parcul”⁶.

Realitatea istorică a contrazis însă predicțiile primarului brașovean, monarhia austro-ungară dovedindu-se a nu fi chiar atât de invincibilă, iar „strălucitele succese din Est” au devenit curând o amintire. În aceste condiții, împăratul nu a putut da curs ofertei brașovenilor, iar după destrămarea monarhiei austro-ungare, abdicarea suveranului și realizarea României Mari, la 1 decembrie 1918, un asemenea gest nu mai avea niciun rost. În consecință, la exact doi ani după Unire, în ziua de 1 decembrie 1920, brașovenii – prin glasul aceluiași primar, Karl Schnell – au făcut un gest de curtoazie față de noii suverani ai României Mari, dăruind castelul reginei Maria. Era, într-un fel, și un mod de a câștiga bunăvoința Familiei regale române, care-și avea reședința de vară nu departe de Bran, la Sinaia. Aceasta a fost și șansa Castelului Bran de a reveni la viață, căci fără restaurarea făcută – din ordinul reginei – de

CASTELUL BRAN (STAMPĂ)

arhitectul Karel Liman, edificiul ar fi împărțit probabil soarta altor monumente medievale pe care indiferența oamenilor și trecerea timpului le-au dus la ruină.

Textul hotărârii adoptate de Consiliul orășenesc al Brașovului exprimă sentimentele locuitorilor de la poalele Tâmppei față de regina Maria a României Mari, motivându-le în același timp și gestul.

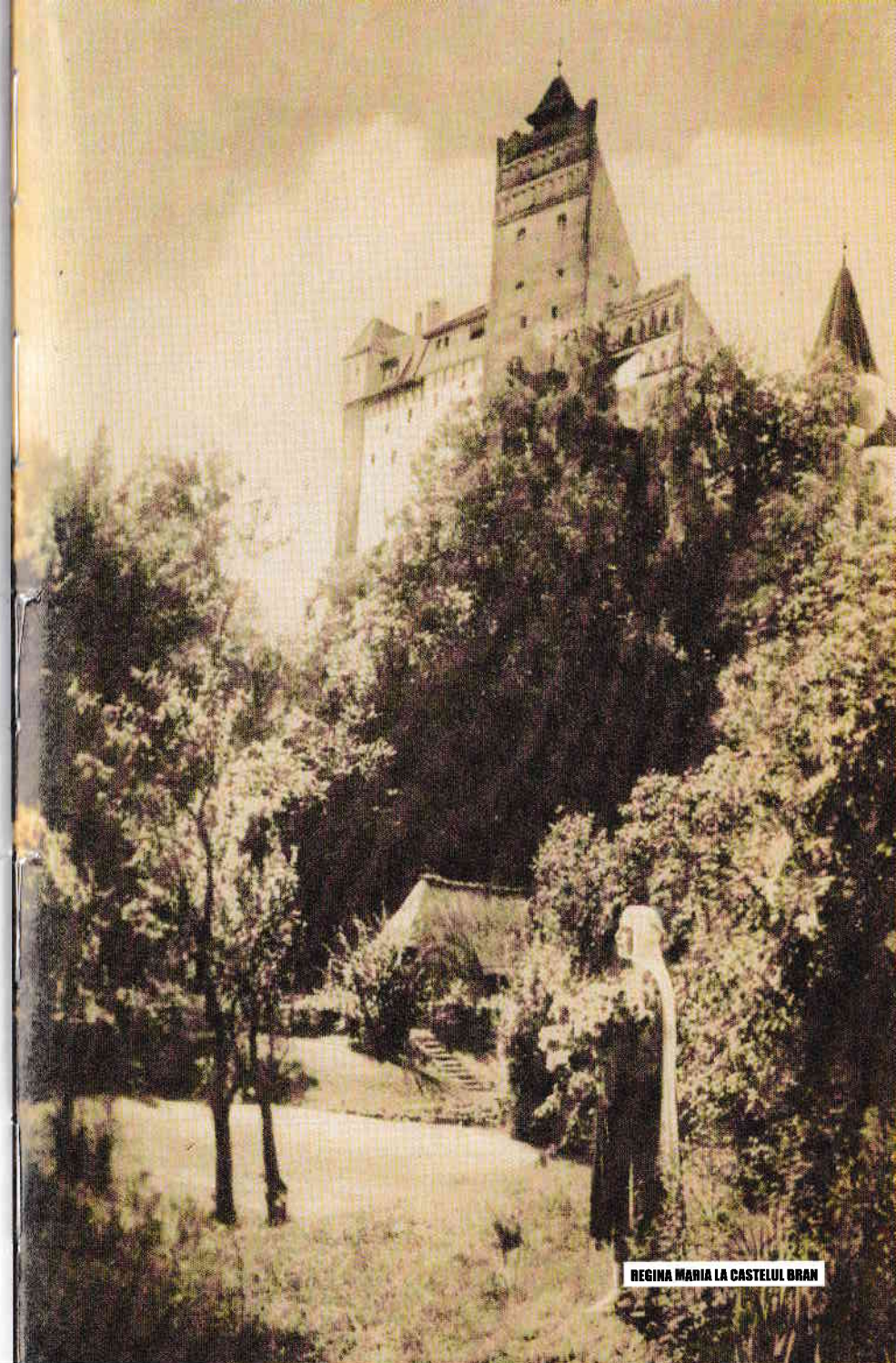
„Azi, Consiliul orășenesc al orașului Brașov, – se preciza în *Actul de donație* – ca corporațiune înzestrată cu agendele reprezentanței orășenești, am decis unanim în ședința festivă de azi să dăruim Maiestății Sale Reginei Maria a României Mari străvechiul castel al Branului, atât de bogat în amintiri istorice – *castrum in lapide Tydrici* de odinioară – ca semnul profundeii venerații și al sentimentelor neclintite dinastice ale orașului nostru.

Donațiunea voiește să fie, înainte de toate, și o expresie a venerației sincere ce o simte și populația orașului nostru față de marea regină care uscă lacrămile văduvelor și orfanilor, îmbărbătează pe cei desnădăjduiți, întinde ajutor și mângâiere celor ce zac în suferință și împrășteie binecuvântare pretutindenea unde își îndreaptă pașii și prin toate acestea cucerește, cu un avânt irezistibil, inimile populației țării întregi.

Acest act de donațiune s-a dresat ca document al deciziunii noastre unanime.

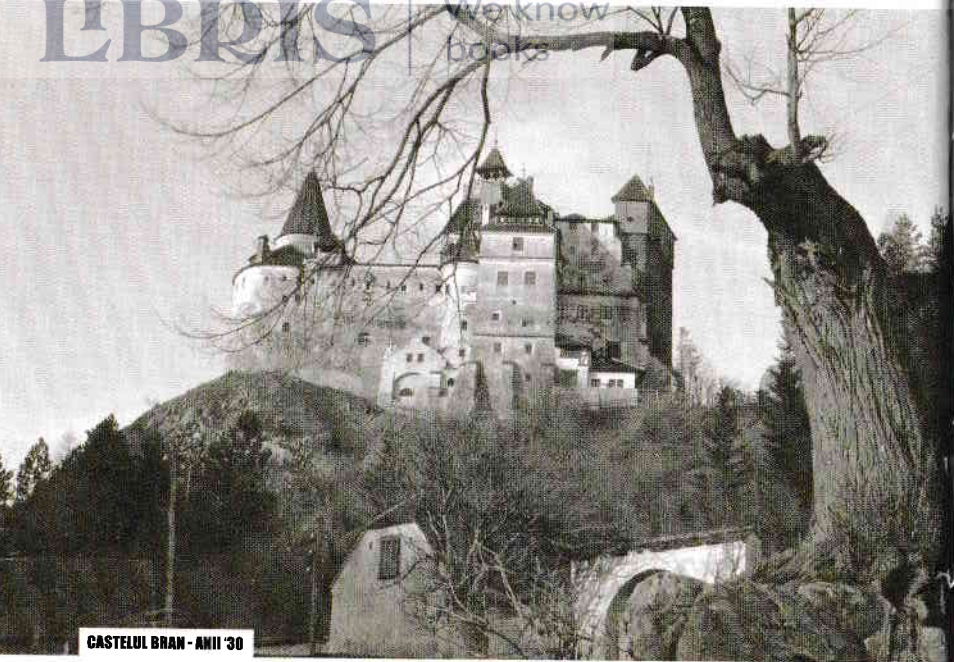
Din ședința din 1 Decembrie 1920 a Consiliului orășenesc al orașului Brașov”⁷.

La 1 decembrie 1920 – consemna regina Maria în *Însemnările zilnice* – „municipalitatea din Brașov mi-a telegrafiat ca să-mi ofere frumosul castel de la Bran. Am acceptat cu plăcere. Acum Liman și cu mine avem cu ce să ne distrăm”⁸. Preluarea castelului de către regina Maria s-a făcut în prezența întregii comunități din Bran, evenimentul fiind o adevărată sărbătoare, comemorat peste cinci ani în admirabila lucrare *Țara pe care o iubesc*: „A urmat un moment miraculos, când m-am dus să iau în posesie mica mea fortăreață, iar toți țărani veniți de prin satele din jur s-au bucurat împreună cu mine, prezența mea fiind un eveniment binecuvântat în viețile lor monotone, apăsate de griji. Acum micuța fortăreață singuratică, fără suflet și fără stăpân, se va trezi la viață, va privi în jos de pe stânca ei, va deveni dintr-odată un punct de gravitație, un ocrotitor ce va veghea asupra destinilor lor. Au venit pâlcuri-pâlcuri să mă întâmpine, înveșmântați în costumele lor de sărbătoare, ca să-mi ureze noroc, sănătate, viață lungă; au venit să-și arate acum bucuria, când

REGINA MARIA LA CASTELUL BRAN

LEBRIS

We know
books

CASTELUL BRAN - ANII '30

castelul devenise al meu, și au mai venit, desigur, cu plângerile și nevoile lor, și cu petiții, căci nu poți să fii Regina și mama unui popor doar ca să primești felicitări și să auzi vorbe de mulțumire”⁹.

După alți cinci ani, marcați de amplele lucrări de restaurare și reamenajare a castelului, în februarie 1930, regina își amintea cu nostalgie momentul în care Branul – „mica cetate uitată dincolo de zăvoarele munților”¹⁰ – intrase în viața sa. „Sunt mulți ani de-atunci, într-o excursie peste graniță îl văzusem stând într-o singurătate nebună pe stânca pe care e înălțat și-mi fluturase prin minte ce încântare ar fi fost să stăpânesc o asemenea fortăreață și s-o prefac într-un cămin. Ce basm ar fi însemnat să chem la viață un mic castel medieval, o adevărată poveste de zâne. Și lucrul de necrezut s-a întâmplat: după doi ani de la războiu, autoritățile orașului Brașov au venit la mine într-o delegație solemnă și mi-au oferit castelul de la Bran, ca dar deplin, ca să fie întreg al meu”¹¹.

Dintre toate reședințele regale din România, Castelul Bran a fost locul de odihnă preferat al reginei Maria¹², care mărturisea – la 20 iulie 1924, într-un elogiu adresat vechii cetăți – „bucuria de a mă trezi la Bran, în Branul cel mult iubit, în unicul meu capriciu, în mica mea locuință

aparte, atât de diferită de orice altceva, atât de bizară și în același timp atât de frumoasă, cea mai frumoasă care poate exista. (...) De fiecare dată simt aceeași bucurie când mă trezesc. Bucuria de a fi acolo, bucuria de a fi eu singura și necontestată posesoare a acestui castel neînchipt de minunat”¹³. Cu un alt prilej, după ani buni petrecuți la Bran, regina nota în *Însemnările zilnice*, la 30 iulie 1929: „Fără îndoială este un loc iubit și ne bucurăm să trăim aici. E poetic și încântător de *gemütlich* [comod – germ.]. Regiunea e frumoasă și veselă și ești mult mai puțin izolat decât la Sinaia, căci sunt tot felul de căi de acces”¹⁴.

CASTELUL REVINE LA VIAȚĂ

După ce a intrat în posesia reginei Maria, între anii 1920 și 1938, Castelul Bran a suferit o serie de transformări arhitecturale, în dorința de a se face din el o modernă reședință de vară. Lucrările au fost conduse de arhitectul șef al Casei Regale, cehul Karel Liman, care a lucrat și la castelele Peleș și Pelișor. În aceste condiții, Castelul Bran a devenit locul perfect în care colaborarea dintre arhitectul Karel Liman și regina Maria a României a dus la transpunerea în realitate a imaginației creatoare a celor doi artiști. Peste ani, regina Maria își amintea cu nostalgie acele momente de început ale colaborării cu arhitectul Liman: „Aveam un scump bătrân arhitect al Casei noastre, moștenit de pe timpul regelui Carol. Și el mereu visase că-i va fi dat într-o zi să repare un vechiu castel; acum această mică și fantastică clădire a devenit munca sa preferată. El s-a instalat acolo, ca o bufniță într-un zid vechiu, și își pune toată dragostea, toată îndemânarea să facă un adevărat giuvaer din mica mea comoară. Dar noi nu ne grăbim să isprăvim lucrul, suntem ca niște copii cu o jucărie ce ne e dragă și de care nu ne săturăm niciodată; în fiecare an, noi refacem câte ceva, fără a ne permite să schimbăm aspectul original al clădirii. Mica cetate a rămas deci puternică și semețată”¹⁵.

Unul dintre cei mai apropiați colaboratori ai Familiei regale, Eugeniu Arthur Buhman – care a „vizitat locașul de mai multe ori, în toate fazele sale de refacere, și-l cunoștea cu deamănuntul” –, consemna în *Memoriile* sale colaborarea perfectă dintre regina Maria și arhitectul Liman: „Cu gustul original al Reginei și cu simțământul artistic al arhitectului Liman, s-a ajuns la o amenajare care să poată împăca vechiul stil al clădirii cu nevoile vieții moderne, dar cu toate silințele și cu toată râvna depusă a rămas tot un cuib de cucuvele și nu invidiez pe nimeni care ar fi silit

să locuiască acolo mai mult de trei zile”¹⁶. La scurt timp de la primirea Castelului Bran, în ziua de 6 ianuarie 1921, regina Maria a avut la Palatul Cotroceni „o lungă întrevedere cu Liman despre grădini și despre Bran, pentru care a făcut deja mai multe planuri de îmbunătățiri. Dar, vai, în prezent prețul pentru orice este extrem de mare”¹⁷.

Fără contribuția esențială a arhitectului Karel Liman, a cărei colaborare cu regina Maria a fost fără reproș, Castelul Bran nu ar fi putut deveni casa primitoare în amenajarea căreia ideile suveranei se vor regăsi peste tot. Plecând de la Sinaia spre Bran, în 9 ianuarie 1921, regina se arată încântată de colaborarea cu arhitectul ceh, evidențiindu-i contribuția la revitalizarea vechii cetăți: „Am petrecut toată ziua într-o excursie la Bran, pentru a inspecta draga și noua proprietate, micul castel ce mi-a fost oferit de orașul Brașov, mie personal. L-am luat cu mine pe Liman pentru a plănui îmbunătățirile. [...] Liman este în elementul lui. El a schițat deja diferite planuri și va aduna toate informațiile despre apă, electricitate etc. Am petrecut două ore plăcute hoinărind prin micul castel, băgând nasul în fiecare colț, urcând în pod să vedem cum pot fi făcute camerele pentru servitori, planificând care cameră a cui să fie, unde s-ar putea face șemineuri etc. [...] Liman era încântat. Faptul de a avea

CASTELUL BRAN ȘI VAMA MEDIEVALĂ

acest mic castel de renovat îl regenerează, îl face din nou tânăr”¹⁸. Ce o fascinează la Bran pe regina iubitoare a naturii este tocmai cadrul natural de poveste în care este așezat castelul: „Îmi place toată regiunea din jur. În spatele castelului sunt dealuri înalte și munți. În față, este un gen de platou înalt, cu întinderi mari ca o câmpie, dar înconjurat de dealuri înalte și munți, cu păduri pe fiecare deal. Așa că am ceea ce îmi place cel mai mult, munți în spate și întinderi vaste de teren în față; în plus, după câte pot vedea, pare un teren bun pentru călărie, ceea ce desigur că va face ca locul să-mi fie de două ori mai drag”¹⁹.

Primele planuri pentru restaurarea și reamenajarea Castelului Bran i-au fost prezentate reginei Maria de către arhitectul Liman în ziua de 26 februarie 1921²⁰. Arhitectul Karel Liman s-a dovedit a fi nu numai inspirat în planurile de reamenajare a Castelului Bran, dar a împărtășit cu regina Maria același entuziasm creator care a transformat vechea cetate într-o reședință regală unică. La 9 iunie 1921 regina Maria împreună cu doamnele de onoare și arhitectul Liman ajung la Bran, unde pun câteva covoare în camere, așează câteva piese de mobilier și merg să vadă „toate îmbunătățirile ce vor începe în acest an. Am notat cu atenție totul. Bunul prieten [Liman – n.n.] se bucură de asta la fel de mult ca și mine și este gata să fie de acord cu orice originalitate, fără proteste sau imposibilități”. Conștientă de rolul lui Liman în realizarea visului de la Bran, regina Maria recunoaște că „n-aș fi reușit niciodată să aranjez Branul, cum am făcut-o, dacă n-ar fi fost el. El știe să profite de fiecare colțișor și continuă să amelioreze micul loc fără a-i strica câtuși de puțin stilul”. Bucuria transformării vechii reședințe a fost reciprocă pentru regina proprietară și arhitectul restaurator. „Inima mea e mândră de locul acesta ca a unei mame de copilul ei!” – mărturisea regina Maria, în timp ce arhitectul Liman „era bucurat și emoționat ca un magician care simte că e aproape de descoperirea aurului”²¹.

Pe măsură ce lucrările de reamenajare avansau, colaborarea dintre regină și arhitect a devenit perfectă. Cel mai adesea, arhitectul Karel Liman intuia gândurile și planurile suveranei privind amenajările de la Castelul Bran. „Liman – scria regina, la 7 octombrie 1921 – întinerește de plăcerea amenajării acestui locșor vechi. L-am făcut să înțeleagă exact stilul rustic al locului. Vreau să-l păstreze și la fiecare mișcare el reușește acum să accentueze acest stil, dând în întregime la o parte obiceiurile sale *Altdeutsch*”. În plus, la fiecare vizită pe șantier, regina Maria era plăcut surprinsă de ideile și realizările arhitectului Liman. „De fiecare dată când